

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО. ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО. ТРУДОВЕ ПРАВО

УДК 349.23

DOI 10.32782/2523-4269-2023-84-25-30

Колеснік Тетяна Володимирівна,

доктор юридичних наук, професор

(Донецький державний університет внутрішніх справ, м. Кропивницький)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9167-4072>

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ У СФЕРІ ЗАЙНЯТОСТІ ТА ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ

*У статті розкрито загальні теоретико-правові аспекти соціального захисту осіб з інвалідністю. Проведено аналіз нормативного-правового регулювання соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні. Констатовано, що на ринку праці виокремлюється суттєва проблема в подоланні дисбалансу між попитом і пропозицією цієї специфічної робочої сили. Аргументовано, що важливу роль у соціалізації осіб з інвалідністю відіграє система їх професійної реабілітації, яка має забезпечувати залучення до зайнятості та працевлаштування з урахуванням їх фізичних можливостей та особистих схильностей. Визначено якісну освіту, зайнятість та працевлаштування осіб з інвалідністю як один із пріоритетних напрямів формування та реалізації державної політики в цій сфері. Відзначено важливість підтримки вразливих груп населення, державними та місцевими органами влади в умовах воєнного стану шляхом розробки дієвих програм шляхом ефективного сприяння тристоронньому соціальному діалогу. Зроблено загальні висновки та надано пропозиції щодо вдосконалення правового регулювання соціального захисту осіб з інвалідністю в окресленій царині. **Ключові слова:** зайнятість, працевлаштування, особи з інвалідністю, соціальний захист, міжнародно-правове регулювання, дискримінація.*

Постановка проблеми. Сучасна державна політика соціального захисту скорегована на міжнародних інституціях і реалізується за допомогою національних зусиль та міжнародного співробітництва. В умовах воєнного стану для того, щоб підтримати вразливі групи населення, державні та місцеві органи влади змушені діяти скореговано, екстрено й кризово. Одним з першочергових завдань є соціальний захист осіб з інвалідністю, осіб, що потребують особливої уваги з боку як держави, так і суспільства.

Сьогодні в кожній територіальній громаді є свої потреби в соціальних послугах та соціальних гарантіях. Зараз це питання ускладнюється недостатнім фінансуванням органів державної, місцевої влади, організацій, що опікуються проблемами осіб з інвалідністю. Враховуючи складність ситуації в державі, створення можливостей незалежно від характеру та причин інвалідності щодо якнайбільшої участі в соціальному та економічному житті міст, територіальних громад потребує органічно поєднати інтеграцію в суспільство та різні форми реабілітації. Саме напрям соціальної реабілітації, де тісно поєднані ланки охорони здоров'я, освіти, зайнятості та працевлаштування, забезпечить основу для проведення повноцінної реабілітації з метою відновлення

та підтримки оптимальних фізичних, інтелектуальних і соціальних аспектів життя осіб з інвалідністю та їх тісної взаємодії з навколишнім середовищем.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Серед наукових досліджень, присвячених окресленій проблематиці, необхідно виокремити праці В. М. Андрієва, Н. Б. Болотіної, С. В. Вишневецької, М. І. Іншина, О. Л. Кучми, В. Л. Костюка, Б. І. Сташків, О. В. Тищенко, О. М. Ярошенка та інших. Підтримуючи наукові напрацювання та здобутки цих та інших учених-юристів, доречно відзначити, що в умовах воєнного стану постають нові проблемні аспекти при працевлаштуванні осіб з інвалідністю, що потребують оптимізації у сфері зайнятості та працевлаштування.

Мета статті полягає в науково-теоретичному дослідженні на основі чинного законодавства України наукових праць та правозастосовної практики теоретичних та практичних проблем соціального захисту осіб з інвалідністю у сфері зайнятості та працевлаштування.

Виклад основного матеріалу. Питання соціального захисту й працевлаштування осіб з інвалідністю сьогодні потребують особливої уваги з боку як органів державної влади, так і роботодавців. Особи з інвалідністю й надалі залишаються категорією, яка зазнає певних дискримі-

наційних утисків при реалізації права на працю. Збільшення можливостей для їх конкурентної участі у сфері зайнятості для повноцінної соціалізації в суспільстві потребує ефективного державного регулювання. За останніми статистичними даними у 2023 році кількість людей з інвалідністю збільшилася орієнтовно на 27 тисяч. На сьогоднішній день в Україні нараховується приблизно 2,800 млн осіб з інвалідністю, тобто досить значний відсоток населення країни має інвалідність, і кількість таких людей зростає щоденно у зв'язку з військовим конфліктом. Держава намагається в умовах війни та обмеженого бюджету забезпечити належну турботу про таких громадян та створити умови для їх повноцінної соціалізації у суспільстві та реалізації соціальних прав.

Безумовно, до основоположних соціальних прав людей з інвалідністю слід зарахувати право на соціальний захист (соціальне забезпечення); право на соціальне страхування; право на достатній життєвий рівень для себе та своєї сім'ї; право на охорону здоров'я, зокрема на медичне страхування; право на реабілітацію та абілітацію; право на працю, зокрема право на зайнятість та працевлаштування [1, с. 9–10], та інші права й свободи, що гарантуються державою.

Згідно зі ст. 43 Конституції України, держава створює умови для повного здійснення громадянами права на працю, гарантує рівні можливості у виборі професії та роду трудової діяльності, реалізує програми професійно-технічного навчання, підготовки й перепідготовки кадрів відповідно до суспільних потреб [2].

Працевлаштування осіб з інвалідністю регламентується положеннями ст. 172 Кодексу законів про працю України [3], ст. 18 Закону України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» [4], ст. 12 Закону України «Про охорону праці» [5]. Крім того, згідно з положеннями цих нормативних актів, підприємства зобов'язані не тільки створювати для працевлаштування осіб з інвалідністю спеціальні робочі місця, які надають комфортні умови для роботи та адаптованості, а й створювати для них умови праці з урахуванням індивідуальних програм реабілітації й забезпечувати інші встановлені для цієї категорії працівників соціально-економічні гарантії.

Питання щодо основних гарантій захисту осіб з інвалідністю регулюється Законом України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» (далі – Закон № 875-ХІІ) [4]. Згідно з ч. 2 ст. 17 Закону № 875-ХІІ, підприємства, установи й організації за рахунок коштів Фонду соціального захисту інвалідів або за рішенням місцевої ради за рахунок власних коштів у разі потреби створюють спеціальні робочі місця для працевлаштування осіб з інвалідністю, здійснюючи для цього адаптацію основного й додаткового обладнання, технічного оснащення й пристосування тощо з урахуванням обмежених можливостей осіб з інвалідністю. Відповідно до ч. 1 ст. 19 Закону № 875-ХІІ, для підприємств, установ, організацій, зокрема підприємств, організацій громадських організацій осіб з інвалідністю, фізичних осіб, які використовують найману працю, встановлюється норматив робочих місць для працевлаштування осіб з інвалідністю в розмірі чотирьох відсотків середньооблікової чисельності штатних працівників облікового складу за рік, а якщо працює від 8 до 25 осіб – у кількості одного робочого місця [4]. Зокрема, є законодавча ініціатива розширити ринок праці для людей з обмеженими можливостями, що є значним викликом для держави. Утім, на всі ці виклики потрібно дієво реагувати.

Україна долучилася до міжнародної спільноти, яка ухвалила низку актів, спрямованих на допомогу людям з інвалідністю щодо реалізації їхніх можливостей та зді-

бностей, активного життя в суспільстві та забезпечення належного його рівня. Зокрема, ключові положення проголошують рівні можливості в здобутті освіти, відновленні працездатності, професійній підготовці, працевлаштуванні, зайнятості. Слід зауважити, як в Україні, так і європейських країнах, незважаючи на зусилля держави, окремі підприємства, установи та організації, не готові приймати на роботу осіб з інвалідністю. Це зумовлено певними суб'єктивними чинниками та стереотипами, що «вони не можуть працювати повноцінно», оскільки вважають, що це вплине на продуктивність праці, зниження якості продукції чи послуг, підвищення контролю з боку держави, додаткових витрат, додаткової відповідальності. Досить цікавою й перспективною є практика підтримки осіб з інвалідністю в США, що реалізується шляхом створення консорціумів. До таких консорціумів можуть входити університети, центри зайнятості, центри реабілітації осіб з інвалідністю та лікарні, громадські організації, органи державної та місцевої влади й бізнес-структури. Діяльність консорціуму має передбачати додаткову освіту для осіб з інвалідністю у формі лекцій, семінарів, тренінгів на теми, пов'язані із започаткуванням власної справи [6, с. 15–16]. Така синергія спрямована на стимулювання осіб з інвалідністю до підприємницької діяльності як одного зі способів самореалізації в професійній сфері.

Принагідно зазначити, що Україна, ратифікувавши Конвенцію «Про права осіб з інвалідністю» [7] та Конвенцію МОП № 142 «Про професійну орієнтацію та професійну підготовку в галузі розвитку людських ресурсів» [8] (далі – Конвенція), взяла на себе зобов'язання забезпечувати право осіб з інвалідністю на самостійність і повну участь у житті суспільства, вживати заходів для реалізації права на освіту й професійну підготовку, сприяти їх доступу до відкритого ринку праці. Україна має забезпечувати й заохочувати реалізацію права на працю осіб з інвалідністю шляхом впровадження, зокрема, в законодавчому порядку, належних заходів, спрямованих на: розширення можливостей для індивідуальної трудової діяльності, підприємництва, розвитку кооперативів й організації власної справи; прийняття осіб з інвалідністю на роботу в державному секторі; здійснення для осіб з інвалідністю заходів розумного пристосування робочого місця; стимулювання найму осіб з інвалідністю в приватному секторі; заохочення набуття вказаними особами досвіду роботи в умовах відкритого ринку праці; заохочення програм професійної реабілітації, збереження робочих місць і повернення осіб з інвалідністю на роботу.

Безумовно, наразі Україна не досягла рівня розвинутих країн світу у сфері соціальної підтримки та допомоги з працевлаштування цих людей. На ринку праці виокремлюється суттєва проблема в подоланні дисбалансу між попитом і пропозицією цієї специфічної робочої сили. Відповідно до частини 1 статті 18 Закону № 875-ХІІ, забезпечення прав осіб з інвалідністю на працевлаштування та оплачувану роботу, зокрема з умовою про виконання роботи вдома, здійснюється шляхом їх безпосереднього звернення до підприємств, установ, організацій чи до державної служби зайнятості [4].

Ч. 3 ст. 18 Закону № 875-ХІІ визначено, що підприємства, установи, організації, фізичні особи, які використовують найману працю, зобов'язані виділяти та створювати робочі місця для працевлаштування осіб з інвалідністю, зокрема спеціальні робочі місця, створювати для таких осіб умови праці з урахуванням індивідуальних програм реабілітації й забезпечувати інші соці-

ально-економічні гарантії, передбачені законодавством, надавати державній службі зайнятості інформацію, необхідну для організації працевлаштування осіб з інвалідністю, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України [4]. Порядок надання державній службі зайнятості інформації, необхідної для організації працевлаштування осіб з інвалідністю, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 2 червня 2023 р. № 553 [9], визначає механізм подання інформації, необхідної для організації працевлаштування осіб з інвалідністю.

Потрібно зауважити, що в постанові Верховного Суду від 19 грудня 2018 року в справі № 812/1140/18, згідно з якою обов'язок підприємства зі створення робочих місць для інвалідів не супроводжується його обов'язком займатися пошуком інвалідів для працевлаштування, за умови, що відповідач ужив всіх заходів зі створення робочих місць для працевлаштування інвалідів відповідно до встановленого нормативу. До того ж, якщо жодних доказів про те, що відповідачем не виділено та не створено робочі місця для працевлаштування інвалідів, позивачем не надано та не доведено факту протиправної відмови в працевлаштуванні інвалідів з боку товариства [10].

Аналогічну правову позицію наведено в постанові № 520/1450/2020 від 11.05.2023 року, у якій КАС ВС наголосив, що обов'язок суб'єкта господарювання зі створення робочих місць для осіб з інвалідністю не є тотожним пошуку осіб з інвалідністю для працевлаштування [11]. Утім, слід зауважити, що відповідно до п. 4 ч. 3 ст. 50 Закону України «Про зайнятості населення» від 05.07.2012 року № 5067-VI [12], роботодавці зобов'язані: своєчасно та в повному обсязі у порядку, затвердженому центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері зайнятості населення та трудової міграції, за погодженням з центральним органом виконавчої влади із забезпечення реалізації державної політики в галузі статистики, подавати територіальним органам центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері зайнятості населення та трудової міграції, інформацію про попит на робочу силу (вакансії).

Отже, своєчасно та в повному обсязі надавши інформацію про попит на вакансії, роботодавець фактично вживає всіх залежних від нього й передбачених законом заходів для відповідності середньооблікової чисельності працівників з інвалідністю установленим нормативам, тобто заходів для недопущення правопорушення. Правову позицію визначено в Постанові № 520/1450/2020, що регламентує норму того, що обов'язок з працевлаштування осіб з інвалідністю відповідно до встановленого Законом положення покладається як на роботодавців, так і на державну службу зайнятості.

Утім, принагідно зазначити, що 6 листопада 2022 року набув чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо захисту соціальних, трудових та інших прав фізичних осіб, зокрема під час воєнного стану, та спрощення обліку робочих місць для осіб з інвалідністю» від 18 жовтня 2022 року № 2682-IX (далі – Закон) [13]. Законом унесено зміни до переліку заходів, які підприємства, установи, організації, фізичні особи, які використовують найману працю, зобов'язані здійснювати з метою працевлаштування осіб з інвалідністю. Зокрема, у новій редакції викладено статті 18 і 19 Закону України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні». Ураховуючи зміни, внесені до чинного законодавства, роботодавці наразі не повинні: реєструватися за своїм місцезнаходженням у відпо-

відних відділеннях Фонду соціального захисту осіб з інвалідністю (далі – Фонд) та подавати у Фонд Звіт про зайнятість і працевлаштування осіб з інвалідністю за формою № 10-ПОІ.

Необхідно зауважити, що у 2023 році роботодавців звільнено від подання до Фонду соціального захисту інвалідів звіту про зайнятість та працевлаштування осіб з інвалідністю. Однак скасування звітності не означає звільнення від дотримання нормативу робочих місць для працевлаштування осіб з інвалідністю. Утім, попри оновлення ст. 19 Закону № 875, обов'язковість виконання роботодавцями (зокрема, фізичних осіб) нормативу для працевлаштування осіб з інвалідністю в розмірі 4% середньооблікової чисельності штатних працівників облікового складу за рік, а якщо працює від 8 до 25 осіб, у кількості одного робочого місця залишається так, як і раніше, обов'язковим [4]. Фонд соціального захисту осіб з інвалідністю в термін до 10 березня поточного року визначатиме роботодавців, що порушили законодавчі приписи стосовно нормативу робочих місць для осіб з інвалідністю автоматично, у режимі інфообміну з Державним реєстратором загальнообов'язкового державного соціального страхування та централізованим банком даних з питань інвалідності. У разі виявлення порушень Фонд відправляє розрахунок сум адміністративно-господарського штрафу за формою та в порядку, визначеному постановою Пенсійного фонду України від 10.03.2023 року № 14-1 [14]. Відповідно, кожен роботодавець може переглянути штрафи в електронному кабінеті та на вебпорталі Пенсійного фонду України.

Принагідно зазначити, що Кабінет Міністрів України затвердив постанову № 893 від 22 серпня 2023 р. «Деякі питання надання роботодавцям компенсації фактичних витрат за облаштування робочих місць працевлаштованих осіб з інвалідністю» та Порядок надання роботодавцям компенсації фактичних витрат за облаштування робочих місць працевлаштованих осіб з інвалідністю [15]. Порядок визначає умови та механізм виплати роботодавцям компенсації фактичних витрат за облаштування робочих місць працевлаштованих осіб з інвалідністю, а також її строки та розмір. Установлено, що до переліку (видів) соціальних послуг у сфері зайнятості належить надання роботодавцям компенсації фактичних витрат за облаштування робочих місць працевлаштованих осіб з інвалідністю.

Висновки. Отже, з огляду на вищевикладене, доцільно зробити такі висновки:

1. Шлях вирішення окресленої проблематики лежить через соціальне та державно-приватне партнерство, а також через перегляд нормативів робочих місць для працевлаштування осіб з інвалідністю до виконання підприємствами, установами, організаціями та фізичними особами, які використовують найману працю, щодо наявних робочих місць з їх пропорційним співвідношенням до штатної чисельності працівників шляхом внесення змін до ч. 1 ст. 19 Закону № 875-XII з метою розширення можливостей осіб що на рівних умовах не конкурують на ринку праці.

2. Посилити необхідність тристоронньої зацікавленості сторін – уряду, роботодавців та осіб з інвалідністю – спільно вирішувати зазначену проблематику шляхом ефективного соціального діалогу за для досягнення спільної мети – економічного відновлення держави.

3. Розробити державні програми зайнятості на період воєнного стану, які відповідатимуть правам і потребам таких працівників і підтримуватимуть їх на різних етапах життєвого шляху, що сприятиме самореалізації, досягненню певного соціального статусу та кар'єрному зростанню.

Список використаних джерел

1. Костюк В. Л. Новації концепції соціально-правового статусу осіб з інвалідністю: науково-теоретичний аспект. *Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право»*. 2018. № 1(17). URL: <http://lj.oa.edu.ua/articles/2018/n1/18kvlna.pdf>.
2. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 20.09.2023).
3. Кодекс законів про працю України : Закон України від 10 грудня 1971 р. № 322-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/322-08> (дата звернення: 20.09.2023).
4. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні : Закон України від 21 березня 1991. № 875-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/875-12> (дата звернення: 20.09.2023).
5. Про охорону праці : Закон України від 14 жовтня 1992. № 2694-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text> (дата звернення: 20.09.2023).
6. Оверчук В. А. Міжнародний досвід у сфері працевлаштування осіб з інвалідністю. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Вип.22. Ч. 3. 2018. С. 14–17.
7. Конвенція про права осіб з інвалідністю від 13 грудня 2006 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text (дата звернення: 20.09.2023).
8. Конвенція МОП № 142 про професійну орієнтацію та професійну підготовку в галузі розвитку людських ресурсів від 23 червня 1975 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_057#Text (дата звернення: 20.09.2023).
9. Порядок надання державній службі зайнятості інформації, необхідної для організації працевлаштування осіб з інвалідністю затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 2 червня 2023 р. № 553. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/553-2023-%D0%BF#n11> (дата звернення: 20.09.2023).
10. Постанова Верховного Суду від 19 грудня 2018 року у справі № 812/1140/18. URL: <https://youcontrol.com.ua/catalog/court-document/99715071/> (дата звернення: 20.09.2023).
11. Постанова Касаційного адміністративного суду в складі Верховного Суду від 11.05.2023 року в справі № 520/1450/2020. URL: <https://court.gov.ua/press/news/1424042/> (дата звернення: 20.09.2023).
12. Про зайнятість населення : Закон України від 05 липня 2012 року № 5067-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text> (дата звернення: 20.09.2023).
13. Про внесення змін до деяких законів України щодо захисту соціальних, трудових та інших прав фізичних осіб, у тому числі під час воєнного стану, та спрощення обліку робочих місць для осіб з інвалідністю : Закон України від 18 жовтня 2022 року № 2682-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2682-20#Text>
14. Про затвердження Порядку надсилання розрахунку сум адміністративно-господарських санкцій, що підлягають сплаті у зв'язку з невиконанням нормативу робочих місць для працевлаштування осіб з інвалідністю за попередній рік : Постанова Правління пенсійного фонду України від 10 березня 2023. № 14-1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/za456-23#n6> (дата звернення: 20.09.2023).
15. Деякі питання надання роботодавцям компенсації фактичних витрат за облаштування робочих місць працевлаштованих осіб з інвалідністю : Постанова Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2023 р. № 893. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/893-2023-%D0%BF> (дата звернення: 20.09.2023).

References

1. Kostiuk, V.L. (2018) Novatsii kontseptsii sotsialno-pravovoho statusu osib z invalidnistiu: naukovo-teoretychnyi aspekt [Innovations in the concept of social and legal status of persons with disabilities: scientific and theoretical aspect]. *Chasopys Natsionalnoho universytetu "Ostrozka akademiia". Seriiia «Pravo»*, 1(17). Retrieved from: <http://lj.oa.edu.ua/articles/2018/n1/18kvlna.pdf>. [in Ukrainian]
2. Konstytutsiia Ukrainy vid 28.06.1996 № 254k/96-VR. [Constitution of Ukraine dated 28.06.1996 № 254k/96-VR]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (data zvernennia: 20.09.2023) [in Ukrainian].
3. Kodeks zakoniv pro pratsiu Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 10 hrudnia 1971 r. № 322-VIII [Labour code Ukraine: Law of Ukraine from December, 10 in 1971 № 322–VIII]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/322-08> (data zvernennia: 20.09.2023) [in Ukrainian].
4. Pro osnovy sotsialnoi zakhyschenosti osib z invalidnistiu v Ukraini: Zakon Ukrainy vid 21 bereznia 1991. № 875-XII. [On the basics of social security for persons with disabilities in Ukraine: Law of Ukraine dated March 21, 1991 № 875-XII]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/875-12> (data zvernennia: 20.09.2023) [in Ukrainian].
5. Pro okhoronu pratsi: Zakon Ukrainy vid 14 zhovtnia 1992. № 2694-Retrieved XII. [On labor protection: Law of Ukraine dated October 14, 1992. № 2694-XII]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text> (data zvernennia: 20.09.2023) [in Ukrainian].
6. Overchuk, V.A. (2018). Mizhnarodnyi dosvid u sferi pratsevlashtuvannia osib z invalidnistiu [International experience in the field of employment of persons with disabilities]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*. 22. Ch. 3. S. 14–17 [in Ukrainian].
7. Konventsiiu pro prava osib z invalidnistiu vid 13 hrudnia 2006 r. [Convention on the Rights of Persons with Disabilities of December 13, 2006]. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text (data zvernennia: 20.09.2023) [in Ukrainian].
8. Konventsiiu MOP № 142 pro profesiinu oriiientatsiiu ta profesiinu pidhotovku v haluzi rozvytku liudskykh resursiv vid 23 chervnia 1975 r. [ILO Convention №. 142 on vocational guidance and vocational training in the field of human resources development dated June 23, 1975]. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_057#Text (data zvernennia: 20.09.2023) [in Ukrainian].

9. Poriadok nadання derzhavnoi sluzhbi zainiatosti informatsii, neobkhidnoi dlia orhanizatsii pratsevlashtuvannia osib z invalidnistiu zatverdzenyi postanovoiu Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 2 chervnia 2023 r. № 553. [The procedure for providing the state employment service with information necessary for the organization of employment of persons with disabilities is approved by Resolution № 553 of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated June 2, 2023]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/553-2023-%D0%BF#n11> (data zvernennia: 20.09.2023) [in Ukrainian].

10. Postanova Verkhovnoho Sudu vid 19 hrudnia 2018 roku u spravi № 812/1140/18. [Resolution of the Supreme Court of December 19, 2018 in case № 812/1140/18]. Retrieved from: <https://youcontrol.com.ua/catalog/court-document/99715071/> (data zvernennia: 20.09.2023) [in Ukrainian].

11. Postanova Kasatsiinoho admynstratyvnoho sudu u skladi Verkhovnoho Sudu vid 11.05.2023 roku u spravi № 520/1450/2020. [Ruling of the Administrative Court of Cassation as part of the Supreme Court dated May 11, 2023 in case № 520/1450/2020]. Retrieved from: <https://court.gov.ua/press/news/1424042/> (data zvernennia: 20.09.2023) [in Ukrainian].

12. Pro zainiatist naselennia: Zakon Ukrainy vid 05 lypnia 2012 roku № 5067-VI. [On employment of the population: Law of Ukraine dated July 5, 2012 № 5067-VI]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text> (data zvernennia: 20.09.2023) [in Ukrainian].

13. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo zakhystu sotsialnykh, trudovykh ta inshykh prav fizychnykh osib, u tomu chysli pid chas voiennoho stanu, ta sproshchennia obliku robochykh mistv dlia osib z invalidnistiu: Zakon Ukrainy vid 18 zhovtnia 2022 roku № 2682-IX. [On amending some laws of Ukraine regarding the protection of social, labor and other rights of individuals, including during martial law, and simplifying the registration of workplaces for persons with disabilities: Law of Ukraine dated October 18, 2022 № 2682-IX]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2682-20#Text> (data zvernennia: 20.09.2023) [in Ukrainian].

14. Pro zatverdzhennia Poriadku nadsylannia rozrakhunku sum administratyvno-hospodarskykh sanktsii, shcho pidliahaiut splati u zviazku z nevykonanniam normatyvu robochykh mistv dlia pratsevlashtuvannia osib z invalidnistiu za poperednii rik: Postanova Pravlinnia pensiinoho fondu Ukrainy vid 10.03.2023. № 14-1. [On the approval of the Procedure for sending the calculation of the amounts of administrative and economic sanctions payable in connection with the non-fulfillment of the standard of workplaces for the employment of persons with disabilities for the previous year: Resolution of the Board of the Pension Fund of Ukraine dated 03.10.2023. № 14-1]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/za456-23#n6> (data zvernennia: 20.09.2023) [in Ukrainian].

15. Deiaki pytannia nadannia robotodavtsiam kompensatsii faktychnykh vytrat za oblashtuvannia robochykh mistv pratsevlashtovanykh osib z invalidnistiu: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 22 serpnia 2023 r. № 893. [Some issues of providing employers with compensation for actual expenses for arranging workplaces for employed persons with disabilities: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated August 22, 2023 № 893]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/893-2023-%D0%BF> (data zvernennia: 20.09.2023) [in Ukrainian].

Koliesnik Tatiana,

Doctor of Law, Professor

(Donetsk State University of Internal Affairs, Kropyvnytskyi)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9167-4072>

SOCIAL PROTECTION OF PERSONS WITH DISABILITIES IN THE FIELD OF EMPLOYMENT AND EMPLOYMENT

The article discloses general theoretical and legal aspects of social protection of persons with disabilities. An analysis of the regulatory and legal regulation of social protection of persons with disabilities in Ukraine was carried out. It has been established that a significant problem is identified in the labor market in overcoming the imbalance between the demand and supply of this specific labor force. Persons with disabilities continue to be a category that suffers from discrimination, including in the labor market. Increasing opportunities for their competitive participation in the field of employment for full socialization in society requires state intervention. According to the latest statistical data, in 2023, the number of people with disabilities increased by approximately 27 000.

It is argued that an important role in the socialization of persons with disabilities is played by the system of their professional rehabilitation, which should ensure involvement in employment and employment taking into account their physical capabilities and personal inclinations. The international community, of which Ukraine is a member, has adopted a number of acts aimed at helping people with disabilities realize their opportunities and abilities, remain in society and have an adequate standard of living. In particular, the key provisions proclaim equal opportunities in obtaining education, restoring work capacity, professional training, employment, and employment. Therefore, the issue of quality education, employment and employment of persons with disabilities is one of the priority directions for the formation and implementation of state policy in this area.

Ukraine must ensure and encourage the realization of the right to work of persons with disabilities by implementing, including by law, appropriate measures aimed at: expanding opportunities for individual labor activity, entrepreneurship, development of cooperatives and organization of one's own business; employment of persons with disabilities in the public sector; implementation of measures for reasonable adaptation of the workplace for persons with disabilities; stimulating employment of persons with disabilities in the private sector; encouraging the specified persons to gain work experience in the conditions of the open labor market; promotion of vocational rehabilitation programs, preservation of jobs and return of persons with disabilities to work.

The importance of supporting vulnerable population groups by state and local authorities in martial law by developing effective programs through effective promotion of tripartite social dialogue was noted. General conclusions were made and suggestions were made regarding the improvement of the legal regulation of social protection of persons with disabilities in the outlined area.

Key words: *employment, employment, persons with disabilities, social protection, international legal regulation, discrimination.*

Надіслано до редколегії 25.09.2023